

چه زمانی امام علی(ع) صبر را به حساسیت سیاسی ترجیح داد/ صبر مایه قدرت

یک عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) با بیان اینکه تخلق به اخلاق و خلق و خوی انسانی و ایمانی، سازندگی و تهذیب نفس می خواهد...

یک عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) با بیان اینکه تخلق به اخلاق و خلق و خوی انسانی و ایمانی، سازندگی و تهذیب نفس می خواهد، گفت: از هر انسانی نباید این توقع را داشته باشیم که در هر شرایطی بتواند مسائل اخلاقی را رعایت کند. دکتر رضا محمدزاده، عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد بردباری سیاسی گفت: یکی از مهمترین بحثهایی که معمولا در مقوله اخلاق سیاسی مطرح می شود، بحث بردباری سیاسی است. بنده معتقدم اگر در جایی راجع به انعطاف یا تساهل و تسامح سخن گفته می شود، معنای درست آن تا حد زیادی ناظر به بحث بردباری سیاسی است یعنی معنای تسامح و تساهل این نیست که اصول سیاسی و مبانی اعتقادی خود را در رفتارهای سیاسی نادیده بگیریم، بلکه اصول باید حفظ شود.

وی افزود: ولی گاهی اوقات در عرصه فعالیتهای سیاسی شاید برخی منافع برای بعضی از افراد تأمین نشود و به خاطر اینکه می خواهیم چارچوبهای اصلی و کلی را رعایت کنیم یا خطرات و تهدیدهایی وجود دارد که وقتی اولویت بندی می کند ناچار است در ملاحظه آن اولویتهای از برخی از منافع شخصی و یا گروهی گذر کند و اجازه دهد که بقای نظام و باقی ماندن مبانی دچار خدشه و تهدید نشود. با توجه به اینکه اصول و پایه های اندیشه سیاسی خود و نظام را از آیات و روایات می گیریم به برخی از این روایات اشاره می کنم.

محمدزاده در ادامه سخنانش تصریح کرد: در آیات و روایات و سیره ائمه(ع) مشاهده می کنیم موارد متعددی وجود دارد که بردباری سیاسی نوعی نگهداشت درونی نسبت به اوضاع مختلفی است که بروز و ظهور پیدا می کند و اوضاع مختلف باید به لحاظ مبانی که در اخلاق سیاسی وجود دارد مورد تحمل و شکیبایی قرار گیرد مؤیدی بر این مبانی قرآنی و روایی باشد. البته باید این موضوع را مورد توجه قرار دهیم که تخلق به اخلاق و خلق و خوی انسانی و ایمانی، سازندگی و تهذیب نفس می خواهد. شاید از هر انسانی این توقع را نداشته باشیم که در هر شرایطی بتواند مسائل اخلاقی را رعایت کند. خلق، همیشه در اثر تکرار و مداومت رفتار خوب برای انسان حاصل می شود. اگر مداومت و تهذیب نفس برای او اتفاق نیفتاده باشد قاعدتا خیلی از فضائل اخلاقی برایش به صورت ملکه در نمی آید. مقصود از ملکه صفت استوار و ثابتی است که در روحیه شخص تحقق پیدا می کند به نحوی که شخص ناخودآگاه رفتار خودش را براساس خلق و ملکه انجام می دهد.

وی با بیان اینکه خداوند متعال در یکی از آیات الهی اهل ایمان را دعوت به شکیبایی می کند. این شکیبایی قطعا شکیبایی فردی نیست. در سوره آل عمران آیه 200 خداوند می فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾؛ در این آیه ملاحظه می کنید که دو تعبیر در مورد صبر به کار رفته است که قطعا در معنا با هم اختلاف و تفاوت دارد. کسانی که ایمان آوردند دعوت به صبر شدند. به نظرم منظور از این صبر، صبر فردی است که در زندگی فردی انسانها بیشتر مصداق پیدا می کند اما تعبیر دوم بعد از اصبرو، می فرماید: ﴿وَصَابِرُوا﴾، صابرؤا، از باب مفاعله است. در زبان عربی، وصابرؤا در جایی به کار می رود که دعوت جمعیتها و جامعه به صبر صورت می گیرد.

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) تصریح کرد: در تعاملی که اهل ایمان با هم دارند آنهایی که مبنا و فرض اولیه شان این است که اهل ایمان هستند. زندگی فردی و اجتماعی خودشان را بر اساس ایمان به خداوند و آیات الهی و حقایق الهی تنظیم می کنند. یکی از وظایفی که خداوند بر گردن آنها قرار داده، این است که در زندگی و تعامل با همدیگر بر مبنای ایمان، مصابره داشته باشند یعنی همدیگر را تحمل کنند و شکیا باشند.

این محقق و استاد دانشگاه با اشاره به اینکه قطعا یکی از مصادیق مهم شکیبایی دسته جمعی، شکیبایی در عرصه مسائل اجتماعی و سیاسی است، گفت: مشاهده می کنید که در بسیاری از کشورها از جمله کشورمان تا جایی که تاریخ و بررسی های علمی نشان می دهد، هر جایی مردم و شخصیتهای سیاسی، احزاب، شکیبایی و صبر و بردباری لازم را از خودشان نشان دادند پیامدهای بردباری بسیار مثبت بوده و نقش بسیار عمده ای داشته است و بروز و ظهور برکات آن متوجه این جمعیتها می شود و هر جایی که اتحاد و صبر و شکیبایی را از دست بدهند دچار تفرقه و انواع آسیبهای اجتماعی شدند که معمولا وقتی این آسیبهای اجتماعی صورت می گیرد و اتفاق می افتد دشمنان جامعه، کسانی که اعتقاد به استمرار حیات جامعه ندارند از فرصت استفاده می کنند و ضربه هایی را وارد می کنند. بنابراین به هیچ عنوان با توجه به خلأهایی که پیش آمده جامعه و انسان نمی تواند در برابر این ضربه ها مقاومت کند و

بسیاری از چارچوبهای اولیه، اصول اولیه و مبانی، ساختارهایی که شکل گرفته دچار خسران می شود و از بین می رود و به خاطر همین است که خداوند در انتهای آیه می فرماید: **وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ**.

وی با بیان اینکه کسی که می خواهد اهل مصابره و صبر باشد باید با هم ارتباط داشته باشند؛ چنانچه در قسمتی از آیه هم آمده و دعوت به رابطه شده است. رابطه از ارتباط می آید یعنی در عین مصابره باید با همدیگر ارتباط داشته باشند، گاهی دو طرف صبر می کنند اما از هم قهر هستند که این رفتارها با توجه به سفارشات که در آیات صورت می گیرد ممدوح نیست. در عین اینکه با همدیگر در تعامل هستیم و شکیبایی به خرج می دهیم ارتباط با همدیگر را باید حفظ کنیم و اگر این کار را بر مبنای تقوای الهی انجام دهیم نهایت کار **لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ** است.

محمدزاده با بیان اینکه **171#&falah**; در زبان عربی به معنای بردن و پیروز شدن است، بیان کرد: مثل اینکه انسان در مسابقه ای پیروز شود. بنابراین بر اساس این آیه پیروزی از آن مؤمنینی خواهد بود که با این مبنا ورود پیدا کنند، لذا اعتقاد این است که در عرصه مباحث سیاسی هر فکر سیاسی و معالماندیشی سیاسی اقتضای این را دارد که تا حد زیادی انسانها، شخصیتها و جریانهای سیاسی سعی کنند در چارچوب قوانین مصوب و نظام حاکم، بردباری و شکیبایی را از خودشان نشان دهند و احیاناً اگر در جایی احساس خسران و ضرر و آسیبی می کنند. وقتی می بینند نظام شان باقی می ماند و چارچوب های اصلی رعایت می شود و عدل بقا پیدا کرده است، دیگر نباید دل نگران بعضی از مسائل جزئی باشند.

وی افزود: در روایات هست که روزی پیغمبر اکرم(ص) و حضرت امیر(ع) در مدینه با هم قدم می زدند. حضرت امیر(ع) به پیغمبر(ص) عرض می کند که چه باغهای سرسبزی در مدینه وجود دارد. پیامبر(ص) حالتی پیدا می کنند و اشکشان جاری می شود و حضرت امیر(ع) را در بغل می گیرند و می فرمایند: باغهایی که خداوند در بهشت برای تو در نظر گرفته است خیلی سرسبزتر از باغهایی است که در این شهر وجود دارد، اما مردم بعد از من نسبت به تو دشمنی زیادی خواهند کرد. نقل شده که حضرت از پیامبر(ص) سؤال کردند که من باید چه کاری در این مواقع انجام دهم. حضرت رسول(ص)، امام علی(ع) را به صبر دعوت کردند، یعنی در بحبوحه همه حوادثی که بر تو وارد می شود برای اینکه اصل آسیبی نبیند لازم است که صبر کنید، لذا حضرت امیر در خطبه های نهج البلاغه به صبر تصریح می کنند.

محمدزاده تأکید کرد: امام علی(ع) در نهج البلاغه می فرماید: من صبر کردم، در حالی که مثل فردی هستم که خاری به چشم فرو رفته و استخوانی در گلویم گیر کرده است. حضرت امیر(ع) بعد از بحث سقیفه و مسائل و مشکلاتی که پیش آمد و تا به شهادت حضرت زهرا(س) منتهی شد، مقاومت را می بینیم اما بعد از شهادت حضرت زهرا(س) ملاحظه می کنیم که حضرت مکرر در نماز جماعتی که امامت جماعت را کسانی برعهده داشتند که در سقیفه مورد تصمیم نهایی قرار گرفته بودند و به نوعی با این کار، آنها را تأیید کردند.

ووی تصریح کرد: بعد از رحلت حضرت رسول(ص) کسی که مثل **171#&msilme kذاب**; که شروع به ایجاد القائاتی در جامعه کرده بود و سعی داشت به لحاظ اعتقادی مسیر جامعه را تغییر دهد و کسانی ادعای پیامبری کردند. سران قبایلی که در آن زمان شورش کردند و بعضی مثل نعمان بن منذر که تاجگذاری و ادعای حکومت کردند، این در حالی بود که خلیفه، لشکر را در مدینه نگه داشته بود و از ترس مخالفت های داخلی، لشکر را حرکت نمی داد تا شورشها را سرکوب کند.

در آن شرایط بسیار سخت حضرت امیر(ع) تشخیص دادند و کنار آمدند تا لشکر بتواند از شهر خارج شود و شورشها را سرکوب کند. حضرت امیرالمؤمنین(ع) می فرماید: در آنجایی که دیدم دین محمد(ص) در خطر است صبر کردم، ترسیدم اگر اسلام را یاری نکنم رخنه ای در دین صورت گیرد یا دین از بین برود و مصیبت مشاهده کردن اینکه اصل دین از بین برود. برای من سهمگین تر از آن است که راجع به مسائل سیاسی حساسیت زیادی نشان دهم. لذا با توجه به این معنا اصل نظام و دین و اعتقادات مبناست و جاهایی لازم است شخصیت های سیاسی برای حفظ این اصل، شکیبایی لازم را به خرج بدهند و در رابطه با مسائلی که به خصوص در چارچوب قانون دارد صورت می گیرد گاهی ممکن است احساس کنند که حقی از آنها ضایع شده، ولی واقعیت این است که وقتی قانون مصوب پیاده می شود، احساس لطمه دیدن و ضرر کردن به نظرم چندان مهم نیست. مهم این است که قانون دارد صورت می گیرد و همه دارند به وظایف درست خود عمل می کنند اگر این اتفاق صورت گیرد پیامدهایی که ممکن است به نفع شخص یا جریانی تحقق پیدا نکند خیلی مهم نیست.

وی با تأکید بر اینکه یکی از مواردی که به خصوص در روایات سفارش شده، این است که شخصیتها و جریانهای سیاسی، مسئولان و مدیران صبر سیاسی داشته باشند، بیان کرد: صبر همان پذیرش انتقادات خیرخواهانه ای است که بر مبنای شرح صدر صورت می گیرد. در روایتها آمده است که حضرت علی(ع) فرموده است: **171#&**؛ وقتی که صبر انسان زیاد باشد، یاران و کمک کنندگان افزایش پیدا می کنند؛ یعنی شما از نیروی مضاعف برخوردار می شوید. با حفظ اصول و مبانی اگر احیاناً احساس می کنیم در بعضی از فروع اوضاع مطابق میل ما پیش نمی رود باید شکیبایی کرد. صبر مایه ضعف نیست، بلکه مایه قدرت است.

ملاحظه کردید در آیه شریفه، خداوند می فرماید: «وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا»؛ یعنی با هم مصابره کنید که مصابره، پشوانه و سرمایه ارتباطات اجتماعی شما باشد. در سخنی امام علی(ع) می فرماید: به واسطه صبر و تحمل و بردباری است، انسان از نصرت دیگران برخوردار می شود. از طرف دیگر توجه دارید که پیوندهای اجتماعی تا حد زیادی، مصداق نصرت و عون و یاری است که در روایتها ذکر شده است و ما بتوانیم میزان بنیادهای اجتماعی و پیوندهای اجتماعی را رعایت کنیم و از استحکام سیاسی و اجتماعی برخوردار می شویم که تا حد زیادی دشمنان را از رخنه کردن در جامعه ما و تأثیر منفی و غیر ایجابی در پیکره اجتماع واحد ما نادم کند و تمامیت سیاسی خودمان را بتوانیم به واسطه قوت و استحکامی که پیدا می کنیم، حفظ کنیم.

محمدزاده بیان کرد: بنابراین واقع قضیه این است که براساس آموزه های دینی و پیامدهای ناشی از این آموزه ها و درسهای مختلفی که از انقلاب اسلامی گرفتیم و برخی از شخصیتها دقت لازم برای حفظ و اتحاد همبستگی اجتماعی انجام ندادند و ملتزم به بردباری سیاسی نبودند و ضررهای غیر قابل جبرانی برای ما به وجود آمده است. همچنین با بررسیهای تاریخی که در مورد جوامع مختلفی که دچار چنین آفتی شدند تا حد زیادی به این نتیجه می رسیم که چه به عنوان کسانی که در معرض فعالیتهای سیاسی هستیم و چه به عنوان کسانی که فعال سیاسی هستیم رفتارهایمان را طوری انجام دهیم و تهذیب نفس و سازندگی های درونی خود را طوری به انجام برسانیم که ظرفیتهای بالقوه خود را در عرصه بردباری و شکیبایی سیاسی به مرحله فعلیت برسانیم.